אוצר מדרשים — מעשה באדם שהיה לו בן והיה אוהב אותו

מעשה באדם שהיה לו בן והיה אוהב אותו ביותר ונתגדל עמו. פעם אחת בא אל אביו ואמר לו: "שמעני, הרי כמה שנים נתגדלתי עמך ולא למדתי לא חכמה ולא בינה ולא שום סחורה לעשות, ואתה זקן ובא בימים. ולמחר כשיעשה השם רצונו ממך לא אדע בין ימיני לשמאלי, ואם אפול מנכסי שתניח לי לא אדע להרוויח."

אמר לו אביו: "מה לך לילך ולעזוב אותנו כי אנחנו זקנים ובאים בימים ועשירים מאד ואין לנו על מי לסמוך אלא עליך, וטוב לך להיות עמנו ולהתלונן בצלנו."

ויאמר לאביו: "בשום ענין לא אניח מלילך."

אמר לו אביו: "אם כן טול עמך מאה זהובים ולך לך לאיזה מקום שתרצה וקנה ומכור ואל תשתתף עם שום אדם בסחורתך."

נטל מאה זהובים והלך לו אל מדינת הים וקנה שם ומכר והרוויח הרבה עד שנעשה עשיר גדול, הלך לו לארץ מרחקים עד שבא ושמע שהיתה עיר אחת גדולה מלאה סוחרים והלך שם. כיון שבא חוץ לעיר מצא בשדה אדם אחד שהיה חורש את האדמה ונתן לו שלום והשיב לו שלום.

אמר לו הסוחר: "בחסדך אמור לי אם יש בעיר הזאת שום אדם נאמן שיכול אדם לבטוח בו ולמסור לו פקדון."

אמר לו האיש: "אם היו לך אלף ככרי זהב היית יכול לפקוד אצל פלוני הפקיד מן העיר כי הוא נאמן מאד."

הלך לו הסוחר ובא בתוך העיר ושאל על ביתו של פלוני הפקיד, והורוהו לו ובא אל ביתו ומצאו שם וישאל לו לשלום.

ויאמר לו הסוחר: "שמעתי עליך כי אתה נאמן מאד ויש לי פיקדון גדול להפקיד אצלך, בחסדך שמור אותו לי עד שנה תמימה, ובסוף השנה אבא אליך וברכתיך ואקח אותו מידך."

ואמר לו הפקיד: "בא ברוך ה' בחדר שלי ושים שם בתוך תיבה אחת מה שתרצה."

הלך עמו וישם בתוך התיבה עשרת אלפים זהובים צרורים בשק אחד ונעל התיבה ומסר המפתח לסוחר, והלך לו למקומות אחרים לסחור סחורתו כי הארץ רחבת ידיים מאד. מכר וקנה עד שקבץ ממון הרבה כל אותה השנה, ולסוף שנה בא לאותה עיר שהפקיד שם ממונו ומצא חוץ לעיר אדם אחד.

אמר לו הסוחר: "מאין אתה?"

אמר לו: "מן העיר הזאת."

אמר לו: "הידעת את פלוני וכי מכיר אתה בו?"

אמר לו: "כן, הייתי מכיר בו והוא הלך לבית עולמו."

כיון ששמע הסוחר כך נפל מלא קומתו ארצה ויקרע את בגדיו, והיה בצער גדול.

אמר לו האיש: "מפני מה ציערת כל כך?" ולא ענה לו כלום.

אמר לו: "אמור לי אם הפקדת שום דבר בידו או אם הוא קרובך, ספר לי כל ענינך ואתייעץ אותך בטוב."

כיון ששמע כך סיפר לו הכל וכי זה היום נשלם השנה שהפקיד בידו.

אמר לו האיש: "אל תצטער יותר ולך ושמע בקולי, ויהי השם עמך. יודע לך, כי דרך אנשי העיר הזאת אחר שמתו, אחר חדש ימים באותו יום לחדש שמתו בו חוזרין לביתם, וכל אחד יושב בביתו על קתדרא אחת באמצע הבית, ובאים כל

שכניו וקרוביו לשאול לו מקרוביהם (המתים) איך הם עושים, ובאים אליו כל אותם שהפקידו אצלו שום דבר, והוא מצווה לאשתו או לבניו למסור לו מה שהפקיד בידו, וזה הפקיד שאמרת מת, אך עדיין לא הגיע החודש, כי לא עברו כי אם ג' שבועות מיום שמת בו. וזה השבוע תשהה בעיר בבית אחד סמוך לביתו, ובסוף השבוע יבוא לביתו ותשאל לו מה שהפקדת בידו וכל מה שתרצה, והוא ישיבך מן הכל שתשאל לו."

כיון ששמע הסוחר כן נבהל מאד ואמר: "מי שמע כזאת, מי ראה כאלה שיכול אדם מת לבוא לביתו לעין כל ולדבר עם אנשי העיר?"

אמר לו: "כך דרכה של העיר הזאת."

נפטר ממנו והלך לו ועשה כאשר ציווהו האיש. וילך לבית אחד סמוך לבית אותו פקיד שמת. כיון שנשלם החדש מיום מיתתו, בא המת לביתו כאשר היה כולו חי, וישב בתוך ביתו, ובאו כל אוהביו ומכיריו ויועציו וקרוביו סביבו ושאלו לו איך הוא היה עושה, וכל אחד שאל על קרוביו, והוא עונה להם בטוב הם עושים. כיון שנפרדו כלם מפניו, בא הסוחר, אמר לו: " אדוני, היום יש שנה תמימה שהפקדתי בידך שקי מלא זהובים, ושמתי אותם במצוותיך לתוך תיבה אחת בחדר משכבך, ומסרת לי זה המפתח בעבור תהיה לי לאות, והא לך המפתח ותמסור לי פקדוני."

אמר לו: "קרא לי לאשתי."

ויקרא לה ותעמוד לפניו. ויאמר לה: "הלא ציוויתיך לאמר: אם יבא זה האיש לשאול פקדונו שתמסרי לו, ובלבד שימסור לך זה המפתח לפתוח התיבה אשר בו פקדונו."

אמרה לו: "בנשמתך אדוני, מיום שמסר הפיקדון בידך לא ראיתיו עד הנה."

אמר לה הסוחר: "אמת הדבר כי לא שאלתי עד עכשיו."

אמר לה אישה: "מהרי ומסרי לו כל מה שהפקיד בידינו ואל תפילי דבר מכל אשר היה לו."

אמרה האשה לסוחר: "בוא עמי לחדרי וקח משם מה ששמת בתיבה, אתה בעצמך תקחהו."

וכן עשה, הלך עמה ולקח הממון אליו ונפטר מן הבית. ויאמר הסוחר בלבו: לא אנוח ולא אשקוט עד שאדע מה זה ועל מה זה הם באים ככה לביתם אחר מיתתם.

מה עשה הסוחר? הלך לו וארב לו וקם עליו חוץ מן העיר והחזיק בבגדו ולקחו, ואמר לו הסוחר: "השבעתיך בשם יוצר כל, שתאמר לי מי אתה, אם אתה אותו האיש שנפטר מעולמו או לא, ומה זה שאתם באים אחר מיתתכם בעיר הזאת יותר מכל עיירות שבעולם?"

אמר לו: "בחסדך הניחני ואלך לדרכי, ומה לך לעכבני, ואין לי רשות לישאר הנה עוד."

אמר לו: "בחיי לא אניחך עד שתאמר לי הכל."

אמר לו: "אם כך אגיד לך הכל. יודע לך כי אני שד ויש לי רשות להטעות כל האומות שאינם מאמינים באל חי, ומיום שנוסדה העיר הזאת היה מנהגי כך להטעות אנשי העיר הזאת, כי כך היתה לי רשות. והם שואלים לי היאך אבותיהם וקרוביהם עושים, ואני אומר להם בטוב, והם נידונים בגיהנם, ועליהם אמר איוב 'משגיא לגוים ויאבדם שוטח לאומים וינחם'." (איוב י"ב כ"ג).

כיון ששמע הסוחר כך, נפטר ממנו והלך לו לארצו עם כל רכושו, ויבוא לבית אביו ואמו וישמחו בו שמחה גדולה, והיו עשירים גדולים כל ימי חייהם